

Congresul internațional *Humanistischer Wissenstransfer zwischen der Schweiz und Ostmitteleuropa in der frühen Neuzeit*, Zürich, 15-18 aprilie 2013.

Universitatea și Biblioteca Centrală din Zürich (Biblioteca Orașului, Cantonului și Universității) au organizat, între 15 și 18 aprilie 2013, un congres internațional cu participarea mai multor specialiști din Europa de Est, inclusiv din România, ocazie cu care au fost abordate diferite aspecte și probleme de formă și de fond asupra transferului științific din epoca Umanismului între Elveția și estul Europei în epoca premodernă și modernă. După deschiderea lucrărilor congresului, moderată de dr. Jan-Andrea Bernhard - de fapt, „spiritus rector” al manifestării - momentul având loc la Seminarul Teologic din Zürich, prof. univ. dr. Monok István (Universitatea din Szeged) a susținut prelegerea inaugurală. El a cercetat, pornind de la cazul orașelor Basel, Geneva și Zürich, câțiva factori de influență ai curentelor spirituale din Ungaria, în lumina bibliotecilor din secolul al XVI-lea (*Basel, Genf, Zürich - Einflussfaktoren auf die Geistesströmungen in Ungarn im Spiegel der Bibliotheken des 16. Jahrhunderts*).

Problematica de ansamblu, la care s-au gândit organizatorii, între care trebuie nominalizați dr. Jan-Andrea Bernhard și dr. Urs B. Leu, a vizat: circulația (drumul) cărții (*Der Weg des Buches*); cărți elvețiene în biblioteci din Europa de Est (*I-II. Helvetica in ostmitteleuropäischen Bibliotheken*); influența cărților elvețiene (*Die Wirkung der Helvetica*). În cazul primei secțiuni, moderată de dr. Urs B. Leu, au fost dezbătute o serie de chestiuni, multe dintre ele dense și sugestive din perspectivă istoriografică pentru viitoare cercetări, care au vizat fenomenul circulației cărții în epoca propusă spre dezbateră. În acest sens, au atras atenția comunicările: dimensiunea cronologică a transferului de carte în epoca premodernă (dr. Viliam Čičaj, Bratislava, *Zeitliche Dimension des Buchtransfers in der Frühneuzeit*); drumul cărților elvețiene din fosta bibliotecă a Academiei Regale din Košice (Andrej Szeghy, Košice, *Der Weg der Schweizer Bücher in die ehemalige Bibliothek der Königl. Akademie Kaschau 16. - 18. Jahrhundert*); transfer științific umanistic: Reforma din Elveția și Ungaria Superioară (prof. univ. dr. Péter Kónya, dr. Annamária Kónyová, Prešov, *Humanistischer Wissenstransfer: die Schweizer Reformation und Oberungarn*); colecția Geleniana în Biblioteca Muzeului Național Praga (dr. Marta Vaculinová, Praha, *Die Sammlung der Geleniana in der Bibliothek des Nationalmuseums Prag*); cărți ale preotului elvețian Iakob Ryter în Biblioteca Nostitz Praga și Biblioteca Universității din Basel (dr. Richard Šipek, Praha, *Bücher des Schweizer Pfarrers Jakob Ryter in der Prager Nostitzbibliothek und in der Universitätsbibliothek Basel*).

A doua secțiune a congresului, structurată în două părți, a fost moderată de prof. univ. dr. Monok István și de dr. Viliam Čičaj. Și această secțiune a beneficiat de o problematică interesantă și variată, între care au reținut atenția audienței: cărți elvețiene din secolul al XVI-lea în proprietatea bibliotecilor franciscane (dr. Helena Saktorová, Martin, *Helvetica des 16. Jahrhunderts im Bestand der Franziskaner-Bibliotheken*); aspecte ale transferului științific umanistic între Elveția și Țările Române în epoca premodernă - incunabule elvețiene în colecții românești contemporane (dr. Iacob Mârza, Alba Iulia, *Anblicke des humanistischen*

Wissenstransfers zwischen der Schweiz und rumänischen Ländern - Siebenbürgen, Moldavien u. s. w. - in der frühen Neuzeit. Schweizerische Wiegendrucke in heutigen rumänischen Sammlungen); ediții „cu marca Basel” în Europa Centrală (dr. Frédéric Barbier, Paris, *Les éditions „À l'écu de Bâle” en Europe centrale*); tipărituri elvețiene din secolul al XVI-lea în biblioteca particulară a episcopului Zacharias Mossóczi (dr. Klára Komorová, Martin, *Schweizer Drucke aus dem 16. Jahrhundert in der Privatbibliothek von Bischof Zacharias Mossocz*); raporturi între umaniști din Elveția și cei provenind de pe teritoriul Slovaciei de astăzi (dr. Eva Frimmová, Bratislava, *Les relations entre les humanistes de la Suisse et ceux provenant du territoire de la Slovaquie actuelle*); tipărituri elvețiene în biblioteci particulare orașenești din epoca premodernă din Praga (dr. Olga Fejtová, Praha, *Schweizerische Drucke in den bürgerlichen frühneuzeitlichen Privatbibliotheken in Prager Städten*); cărți din Elveția în proprietatea bibliotecii gimnaziale din Brașov în secolul al XVI-lea - Johannes Honterus și Elveția - (dr. Verók Attila, Eger, *Helvetica im Bestand der Kronstadter Gymnasialbibliothek im 16. Jahrhundert. Johannes Hunterus und die Schweiz*); cărți elvețiene în biblioteci ale școlilor superioare din Cluj (dr. Gábor Sipos, Cluj-Napoca, *Helvetica in den Bibliotheken der Klausenburger Hochschulen*); volume Calvin în Transilvania secolelor XVI-XVIII (Sándor Élod Ósz, Cluj-Napoca, *Calvin - Bände im Siebenbürgen des 16. bis 18. Jahrhunderts*).

Ultima secție a congresului a fost dedicată influenței tipăriturilor elvețiene în spațiul geopolitic al estului Europei și a fost moderată de dr. Jan-Andrea Bernhard. La această ultimă secție s-au evidențiat comunicări care au abordat, pe bază de izvoare documentare interne și externe, mai ales prezența unor „libri helvetic” în spațiul cultural maghiar: cărți elvețiene în câmpul lecturii unitariene din Transilvania (dr. Gyöngyi Bíró, Budapesta, *Helvetica nella storia di lettura unitaria transilvana*); importanța orașului Basel în opera misionară a lui Hans Ungnads (dr. Lorenz Heiligensetzer, Basel, *Die Rolle Basels im Missionswerk Hans Ungnads*); lucrări de Calvin în librării ungurești din epoca modernă timpurie (dr. Robert Oláh, Debrecen, *The Works of Calvin in Hungarian Libraries in the Early Modern Age*); „Biblia Tigurina” (1544) și rolul ei în primele traduceri maghiare ale Bibliei - Albert Szenci Molnár în calitate de distins proprietar (prof. univ. dr. Mihály Imre, Debrecen, *Die Biblia Tigurina - 1544: Ihre Rolle in der ersten ungarischen Bibelübersetzung, und Albert Szenci Molnár als hervorragender Possessor*); cărți umaniste în bibliotecile studenților din medii maghiare la Basel în secolul al XVIII-lea, din perspectiva interesului cultural târziu (dr. Ádám Hegyi, Szeged, *Verspätetes Interesse. Humanistische Bücher in den Bibliotheken der ungarländischen Studenten in Basel im 18. Jahrhundert*).

Concluziile lucrărilor Congresului *Humanistischer Wissenstransfer zwischen der Schweiz und Ostmitteleuropa in der frühen Neuzeit*, exprimate de moderatorii secțiilor, dar și de unii dintre participanți, au vizat, între altele: necesitatea continuării investigațiilor asupra mai multor forme de manifestare ale transferului științific umanistic între Elveția și țările Europei Estice; cercetarea globală a bibliotecilor din acest spațiu geopolitic, în care se păstrează „libri helvetic”; identificarea și catalogarea unor posesori importanți ai acestei categorii de cărți; căile de difuzare a tipăriturilor elvețiene (așa-zisa „via librorum”) în diferite zone culturale europene ș.a. De fapt, actualul congres și, desigur, viitorul volum, care este planificat să cuprindă lucrările susținute, trebuie înțelese ca un moment în istoriografia

europeană asupra transferului științific umanist între Elveția și teritoriul Europei Estice.

Nu trebuie neglijat programul cultural dens și variat, pe care organizatorii congresului l-au oferit participanților, în pauzele dintre lucrările secțiilor: vizitarea unor zone reprezentative ale orașului Zürich, important centru al Reformei și Umanismului, unde a predicat renumitul umanist și reformator Zwingli (1484-1531), orașul fiind brăzdat de apele fluviului Limmat. N-au fost ocolite monumente eclesiastice și istorice (biserica Sf. Petru) ori instituții de cultură, precum Biblioteca Universității și Seminarul Teologic, vizitatorii beneficiind de explicații competente din partea dr. Urs B. Leu. Nu poate fi uitată nici călătoria organizată la Basel, capitala cantonului oraș, orașul Conciliului (1431-1449), care a afirmat superioritatea acestuia asupra papei. Ne reamintim, cu plăcere, de vizita documentară la cunoscuta moară de hârtie, „Basler Papiermühle”, din cadrul cunoscutului „Schweizerisches Muzeum für Papier, Schrift und Druck St. Alban-Tal”, când am beneficiat de explicațiile competente ale lui Martin Kluge de la Compartimentul „Wissenschaft & Vermittlung”, unde se mai produce și acum hârtie după metode medievale. A avut loc și o plimbare prin cartierul tipografilor Renașterii și ai Reformei, inclusiv vizita la cunoscuta Bibliotecă a Universității din Basel, aici fiind prezentate de către specialiști câteva monumente ale tiparului elvețian din perioada incunabulară și postincunabulară.

Iacob MĂRZA*

DIN PUBLICAȚIILE VREMII (SEC. XIX-XX). CRONICĂ DE EXPOZIȚIE

Biblioteca Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia conține o secțiune cunoscută drept „Biblioteca Veche”. Fondul, referindu-se la perioada de timp din prima jumătate a secolului al XVI-lea, până în mijlocul secolului XX, cuprinde publicații românești și străine, din domenii variate (istorie, teologie, literatură, medicină, artă, domeniul juridic ș.a.), precum și o bogată colecție de periodice.

Acestea din urmă constituie obiectul expoziției *Din publicațiile vremii (sec. XIX-XX)*¹. Fondul a suferit modificări în pas cu evoluția secolului al XX-lea, multe tipărituri fiind epurate după 1950. Segmentul de care ne ocupăm a fost reinventariat în perioada 1951-1960. Cu ocazia informatizării colecției, au fost identificate 281 titluri de ziare și reviste și au fost alese pentru realizarea expoziției publicații din domeniul administrativ, presă românească și maghiară, învățământ, cultură, literatură, tehnică și reviste de specialitate.

* Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia; e-mail: iacob_marza@yahoo.com.

¹ Adresăm cordiale mulțumiri d-rei Diana Ciugudean și dr. Florin Bogdan, curatorii expoziției, pentru informațiile suplimentare puse la dispoziție, în vederea redactării prezentei cronici.